

«Sextortion»

**En juridisk oppgave om seksuell utpressing av barn under
14 år over internett**

Juridisk oppgave

BACHELOROPPGAVE (BOPPG30)

Politihøgskolen

2017

Kand.nr: 399 og 687

Antall ord: 8670

Innholdsfortegnelse

1 Innledning	3
1.1 Tema	3
1.2 Problemstilling.....	4
1.3 Avgrensning og oppbygning	5
1.4 Særtrekk ved rettskildebildet.....	6
2 Hoveddel	7
2.1 Oversikt – kort om sentrale begreper i seksuallovgivningen	7
2.2 Nærmere om Strl. § 305 bokstav b)	8
2.2.1 Bestemmelsens formål og forholdet til straffeloven av 1902	8
2.2.2 Nærmere om vilkåret “seksuelt krenkende og annen uanstendig atferd”	9
2.2.3 Nærmere om vilkåret “tvinge”	10
2.2.4 Nærmere om vilkåret “forlede”	13
2.2.5 Forhold som rammes av strengere bestemmelser - konkurrens	14
2.3 Nærmere om strl. § 299 bokstav b).....	15
2.3.1 Nærmere om vilkåret “seksuell omgang” mv	16
2.3.2 Tidligere regulering og endring i straffenivåer	17
2.3.3 Bruk av trusler – konkurrens	18
2.4 Burde straffeloven hatt en “grov” versjon av strl. § 305 bokstav b)?	19
2.4.1 Forholdets grovhet – reelle hensyn	19
2.4.2 Utfordringer med å oppdage og etterforske seksuelle overgrep mot barn generelt, og over internett spesielt.....	23
3 Avslutning	27
4 Litteraturliste	28
4.1 Lover	28
4.2 Rapporter og offentlige dokumenter	29
4.3 Juridisk litteratur	29
4.4 Internetsider	29
4.5 Dommer	30

1 Innledning

1.1 Tema

Temaet for oppgaven er seksuell utpressing av barn under 14 år over internett. Fenomenet kalles gjerne “sextortion”, men vi har valgt å benytte det norske begrepet i oppgaven.

Fenomenet innebærer at gjerningspersonen utgir seg for å være en jevnaldrende overfor et barn i sosiale medier.¹ Videre får vedkommende offeret til å utføre seksualiserte handlinger, vise seg naken foran et webkamera eller sende seksualiserte bilder. Etter at barnet har sendt over materialet blir dette lagret hos gjerningspersonen. Offeret presses så for penger eller trues med at materialet blir publisert på internett eller sendt til offerets omgangskrets dersom vedkommende ikke fortsetter å sende seksualisert materiale.

Når vi undersøker fenomenet vil vi kun ta for oss handlingsalternativet der gjerningspersonen truer med å legge ut tilsendt materiale, og ikke at gjerningspersonen presser vedkommende for penger. Kripos har sett en tendens til at i saker der gjerningspersonen har et økonomisk motiv er offeret vanligvis over 18 år.²

Valg av tema har sin bakgrunn i eget arbeid ved Statens Barnehus Oslo og erfaringer derfra med tilrettelagte avhør av barn, herunder saker som omhandler overgrep mot barn over internett. Dette har fanget vår interesse, og interessen har blitt ytterligere forsterket da temaet for tiden er mye omtalt i media.³

Stadig yngre barn får tilgang til internett og mobiltelefoner, og barn blir således mer utsatt for overgrep over internett enn tidligere. Internett er en arena hvor det er lett å bli kjent med nye mennesker, noe de fleste barn synes er spennende. Personene som ønsker å begå seksuelle overgrep mot barn er ofte manipulative, og flinke til å finne barn som i utgangspunktet er sårbare og derfor særlig utsatt for å bli lurt til å tro på noe som arter seg som et vennskap eller

---

¹ Det er en rekke sosiale medier som er mulig å anvende. Ofte blir sosiale medier som er rettet mot barn benyttet. Eksempler på medier kan være KIK, Line, Movie star planet, Facebook, Snapchat, Skype, MSN med mer.

² Kripos, *Seksuelle overgrep mot barn under 14 år*, Oslo 2016 s. 45

³ Skrevet 02. april 2017

kjæresteforhold. Det er vanlig at den som utsettes for overgrep opplever å ha tillit til personen vedkommende snakker med.⁴

Medietilsynet har i over ti år samlet inn data om barn og unges mediehverdag. Dette har resultert i rapporten “Barn og medier 2016”. I løpet av 2015 rapporterte hver tiende 13-16 åring at de har sendt nakenbilde(r) av seg selv til andre. De fleste rapporterer om at bildene ble sendt til en venninne eller kjæreste, mens 1 av 10 hadde sendt bildene til en fremmed. Videre kommer det frem at 1 av 4 jenter som sendte nakenbilder følte seg presset eller truet til å gjøre dette.⁵

Overgrep mot barn over internett representerer alvorlige lovbrudd, og kan ha betydelige konsekvenser for barn som blir utsatt for dette. Ifølge Riksadvokaten skal sakstypen være prioritert og således gis nødvendig oppfølging og etterforskning av politiet.⁶ Hvis gjerningspersonen har lagret seksualisert materiale er det en særlig risiko for spredning på internett. Det kan slik sett bli tale om en livsvarig krenkelse av de fornærmede, ettersom materiale som er lagt ut på internett aldri med sikkerhet kan fjernes helt.

Risikoen og skadefølgen hos barn som har vært utsatt for seksuelle overgrep ble grundig utredet av seksuallovbruddutvalget i NOU 1997: 23. De fastslår:

“Det er til nå ikke påvist noe entydig mønster i de symptomene barn får når de har vært utsatt for seksuelle overgrep. Når et barn først er blitt skadet av seksuelle overgrep, synes det prinsipielt ikke å være noen grense for hvilke tegn på skade det kan vise.”⁷

1.2 Problemstilling

De sentrale lovbestemmelsene for seksuell utpressing av barn under 14 år over internett er §§ 305 bokstav b) og 299 bokstav b)⁸ som står nedskrevet i Lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff (strl.). Bestemmelsene rammer forhold av ulik alvorlighetsgrad.

---

⁴ Se Redd Barnas internettsider (reddbarna.no) <https://www.reddbarna.no/vaart-arbeid/barn-i-norge/nettvett/barn-og-digitale-medier/nettovergrep> (lest 02 april 2017)

⁵ Medietilsynet, *Barn og medier 2016*, Fredrikstad 2016 s. 8

⁶ Riksadvokatens rundskriv nr. 1/2016. *Mål og prioriteringer for straffesaksbehandlingen i 2016 – politiet og statsadvokatene*, Oslo 2016, s. 7

⁷ NOU 1997: 23 *Seksuallovbrudd, Straffelovkommisjonens delutredning VI*, Oslo 1997, s. 32

⁸ Heretter omtalt som § 305 b) og § 299 b)

Hovedproblemstilling for oppgaven er å klarlegge innholdet i og forholdet mellom gjerningsinnholdet i de to ovennevnte bestemmelsene, herunder når seksuell aktivitet som dekkes av strl. § 305 b) er av en slik art at § 299 b) kommer til anvendelse.

Det er et stort sprik i strafferammen mellom strl. §§ 305 b) og 299 b). I lys av dette vil vi vurdere om strl. § 305 burde hatt en straffskjerpingsbestemmelse for grove overtredelser når det kommer til seksuell utpressing av barn under 14 år. Herunder vil vi peke på noen utfordringer knyttet til oppdagelse og etterforskning av seksuelle overgrep mot barn generelt og på internett spesielt, noe som har betydning for spørsmålet om behovet for en straffeskjerpingsbestemmelse.

1.3 Avgrensning og oppbygning

Straffeloven inneholder flere bestemmelser som fanger opp straffbarheten når det gjelder seksuell utpressing av barn under 14 år over internett. I tillegg til strl. §§ 305 b) og 299 b) er strl. § 311 aktuell. Strl. § 311 tar blant annet for seg straffbarheten ved å ta opp og lagre de seksualiserte filmene og/eller bildene av barna som senere blir benyttet til utpressingen. På grunn av oppgavens begrensede omfang redegjør vi ikke for vilkårene i sistnevnte bestemmelse.

Straffeloven har også en egen bestemmelse for utpressing, se strl. § 330. Denne vil ikke være aktuell for vårt tema ettersom den inneholder et vilkår om at utpressingen må omfatte økonomisk tap for fornærmede.⁹

Ved seksuell utpressing av barn vil også gjerningsperson selv som regel utvise seksuell straffbar opptreden. Dette forholdet, som dekkes av strl. § 305 bokstav a), vil ikke være en del av vår oppgave.

Vi kommer heller ikke til å ta for oss medvirkning eller forsøk, selv om dette er straffbart jf. strl. §§ 15 og 16.

For at noen skal kunne straffes i Norge må fire straffbarhetsvilkår være oppfylt. Vilkårene i den objektive gjerningsbeskrivelsen må være overtrådt, det må ikke foreligge

---

⁹ Rettsdata.no, se strl. 2005 § 330 note 2562 v/ Magnus Matningsdal

straffrihetsgrunner, gjerningspersonen må ha utvist tilstrekkelig skyld for hvert av de objektive vilkårene og vedkommende må være strafferettslig tilregnelig. Skyldkravet i bestemmelsene vi skal ta for oss er forsett jf. strl. § 21. Når det gjelder hensynet til fornærmedes alder er det et strengt aktsomhetskrav jf. strl. § 307. Vi kommer i oppgaven kun til å se på den objektive gjerningsbeskrivelsen i de aktuelle bestemmelsene og således ikke gå nærmere inn på subjektiv skyld, straffrihetsgrunner eller tilregnelighet.

1.4 Særtrekk ved rettskildet

Kapittelet om seksualforbrytelser i straffeloven har gjennomgått flere endringer etter at lov 22. mai 1902 nr. 10 om straff (strl.) først ble vedtatt. I 1995 nedsatte justisdepartementet et seksuallovbruddutvalg for å komme med forslag til et nytt kapittel om seksuallovbrudd i straffeloven.¹⁰ Dette resulterte i 2000 i en revisjon av kapittel 19 som omhandlet seksualforbrytelser i loven av 1902. Formålet med revisjonen var å modernisere og forenkle kapittelet og i tillegg styrke barn og kvinners vern mot seksuelle overgrep.¹¹

I vår oppgave drøfter vi de relevante bestemmelsene i straffeloven av 2005. Denne loven trådte i kraft så sent som 1.oktober 2015 og det finnes foreløpig få rettsavgjørelser der denne loven har kommet til anvendelse. Praksis knyttet til straffeloven av 1902 er imidlertid fortsatt relevant på en rekke punkter, da enkelte bestemmelser og en rekke av de grunnleggende begreper i gjerningsbeskrivelsene er videreført og ment å dekke de samme forhold som tidligere. Vi vil derfor også legge vekt på enkelte dommer avsagt i henhold til straffeloven av 1902. De endringene fra loven av 1902 til loven av 2005 som vil være relevante for vår problemstilling vil vi ta for oss senere i oppgaven.

I oppgaven tar vi utgangspunkt i ordlyden i lovteksten. Videre legger vi vekt på forarbeidene til loven som er av særlig betydning for nylig vedtatte lover der mengden rettspraksis er begrenset. Dette gjelder blant annet forarbeidene til loven av 2005¹² og forarbeidene til endringene i kapittelet om seksuallovbrudd av 2000¹³. Vi har også sett på utredningene til

---

¹⁰ NOU 1997: 23, *Seksuallovbrudd, Straffelovkommisjonens delutredning VI*, Oslo 1997

¹¹ Ot.prp. nr. 28 (1999-2000) *Om lov om endringer i straffeloven mv.*
(*seksuallovbrudd*), Oslo 2000, s. 2

¹² Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) Heretter omtalt som "forarbeidene"

¹³ Ot.prp. nr. 28 (1999-2000)

forarbeidene.¹⁴ Vi benytter rettspraksis der det er tilgjengelig, se avsnittet nedenfor. Videre vurderer vi reelle hensyn og trekker inn argumenter fra juridisk litteratur der det er relevant.

Temaet vi undersøker er forholdvis “fattig” når det gjelder rettspraksis fra Høyesterett. Vi er klar over at høyesterettsdommer veier tyngre enn lagmannsrett- og tingrettsdommer når det kommer til spørsmålet om gjeldende rett, men siden det er få høyesterettsdommer som omhandler vårt tema, vil vi også trekke inn momenter fra enkelte underrettsdommer, selv om disse ikke vil ha like mye tyngde i rettsspørsmålet.

2 Hoveddel

2.1 Oversikt – kort om sentrale begreper i seksuallovgivningen

Før vi går inn nærmere inn på bestemmelsene vi skal drøfte i vår oppgave, vil vi kort gjennomgå de sentrale begrepene i seksuallovgivningen.

Kapittel 26 i straffeloven av 2005 omhandler seksuallovbrudd. Kapitlet inneholder sentrale begreper som har betydning for blant annet valg av straffebestemmelser, straffeutmålingen og spørsmålet om foreldelse i straffesaker. I loven av 2005 deles disse begrepene inn i 3 hovedkategorier; seksuell omgang, seksuell handling og seksuell atferd. Alle begrepene omhandler handlinger som er seksuelle, det vil si at de er knyttet til kjønnslig aktivitet. Det er likevel ikke et krav at handlingene er seksuelt motivert, selv om de vanligvis vil være det.¹⁵

Begrepet seksuell handling avgrenses oppad mot seksuell omgang og nedad mot seksuell atferd.¹⁶ Begrepene representerer således ulik alvorlighetsgrad. Begrepene er videreført fra loven av 1902 til loven av 2005.

Det fremgår av lovteksten at begrepet seksuell handling kun benyttes der det er en handling som skjer fysisk mellom to personer. Således må en seksuell handling skje *med* et barn og

---

¹⁴ NOU 1991: 13 *Seksuelle overgrep mot barn - straff og erstatning*, Oslo 1991 og NOU 1997: 23, *Seksuallovbrudd, Straffelovkommisjonens delutredning VI*, Oslo 1997

¹⁵ Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) *Om lov om endringer i straffeloven*

20. mai 2005 nr. 28, Oslo 2009 s. 211

¹⁶ Ot.prp. nr. 28 (1999-2000) *Om lov om endringer i straffeloven mv.*

(*seksuallovbrudd*), Oslo 2000 s.19

gjerningspersonen og barnet må forutsetningsvis være fysisk til stede på samme sted til samme tid. Dette fremgår også av forarbeidene til revisjonen gjort i 2000.¹⁷ Siden vi skriver om seksuell utpressing over internett, vil lovbestemmelser der gjerningsbeskrivelsen er knyttet til en seksuell handling ikke være relevante for vår oppgave.

Kravet til fysisk kontakt gjaldt også begrepet “seksuell omgang”, med visse unntak, i loven av 1902.¹⁸ I loven av 2005 er dette kravet endret og begrepet er således relevant for vår oppgave. Vi ser nærmere på dette under drøftelsen av gjerningsbeskrivelsen i § 299 b) nedenfor. Først drøfter vi imidlertid innholdet i strl. § 305 b).

2.2 Nærmere om Strl. § 305 bokstav b)

Straffebestemmelsen som regulerer seksuell atferd knyttet til barn under 16 år er strl. § 305. For vår problemstilling er det bokstav b) som er relevant.

Lovteksten lyder:

“Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes den som

b) Tvinger eller forleder et barn under 16 år til å utvise seksuelt krenkende eller annen uanstendig atferd, med mindre forholdet rammes av strengere bestemmelser.”

2.2.1 Bestemmelsens formål og forholdet til straffeloven av 1902

Formålet med bestemmelsen er å beskytte mindreårige mot uønskede seksuelle tilnærmelser eller handlinger og “mindreårigheten i seg selv”.¹⁹

Bestemmelsen viderefører innholdet i straffeloven av 1902 § 200 annet ledd annet punktum²⁰ med en utvidelse. Innholdet i § 305 b) er utvidet til også å gjelde tilfeller der gjerningspersonen “tvinger” fornærmede til å utføre seksuelt krenkende eller annen uanstendig atferd. Den øvre strafferammen er i loven av 2005 redusert fra fengsel inntil tre år,

---

¹⁷ Ot.prp. nr. 28 (1999-2000) s. 21

¹⁸ Ot.prp. nr. 28 (1999-2000) s.19

¹⁹ Rt. 2013 s. 699 (avsnitt 17)

²⁰ Vi kommer ikke i det videre til å presisere *annet ledd annet punktum*. Heretter kun omtalt som “strl. (1902) § 200”.

eventuelt 6 år ved “særlig skjerpene omstendigheter”, til fengsel inntil ett år.²¹ “Særlig skjerpene omstendigheter” ble beskrevet i strl. (1902) § 200 tredje ledd. Eksempler på slike omstendigheter kunne blant annet være hvor lang tid forholdet hadde pågått, om handlingen var misbruk av nært tillitsforhold eller om handlingen var begått på en særlig krenkende måte. “Særlig skjerpene omstendigheter” er ikke videreført til strl. § 305.

Bestemmelsen inneholder tre objektive vilkår for straff. Barnet må være under 16 år, barnet må “tvinges” eller “forledes” og denne tvangen eller forledelsen må få barnet til å utvise “seksuelt krenkende eller annen uanstendig atferd”. Vi må være bevisst på at denne paragrafen omhandler barn under 16 år, spesielt når vi ser på rettsavgjørelser, ettersom vi kun tar for oss barn under 14 år i vår oppgave. Vi skal i det videre drøfte de enkelte vilkårene i bestemmelsen før vi ser på forhold som rammes av strengere bestemmelser.

2.2.2 Nærmere om vilkåret “seksuelt krenkende og annen uanstendig atferd”

Den straffbare atferden som går inn under begrepet seksuell atferd er i loven beskrevet som “seksuelt krenkende eller annen uanstendig atferd”. Etter alminnelig språklig forståelse innbefatter begrepet seksuell atferd de tilfellene hvor man opptrer på en seksuell måte uten at det går over i en seksuell handling. Seksuell atferd kjennetegnes ved at gjerningspersonen normalt ikke er i direkte fysisk kontakt med fornærmede.²²

Forarbeidene til endringene i kapittelet om seksuallovbrudd i 2000 presiserer at hva som skal regnes som seksuelt krenkende eller annen uanstendig atferd beror på den til enhver tid gjeldende moraloppfatning.²³ Typiske eksempler på seksuelt krenkende eller annen uanstendig atferd vil være å få et barn til å kle av seg og ta på seg selv ved for eksempel å berøre egne bryster og kjønnsorgan, ofte overført via web-kamera.²⁴

---

²¹ Magnus Matningsdal, *Nytt i ny straffelov*, Oslo 2015, s. 150.

²² Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) *Om lov om endringer i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28*, Oslo 2009, s. 211

²³ Ot.prp. nr. 28 (1999-2000) s.163

²⁴ Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) *Om lov om endringer i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28*, Oslo 2009, s. 445

Dette vises også til av rettspraksis der en mann ble dømt i lagmannsretten for å ha fått en 13 år gammel gutt til å vise seg naken fra flere vinkler og spille gitar med penis sin overført via Skype.²⁵

Andre eksempler som typisk vil omfattes av begrepet er nakenfotografi²⁶ og blotting²⁷.

Av rettspraksis kommer det frem at når det gjelder vilkåret om “annen uanstendig atferd” må denne atferden ha en seksuell tilknytning og det holder derfor ikke at gjerningspersonen utviser en moralsk forkastelig eller støtende atferd.²⁸ Begrepet er ment å omfatte forskjellige former for seksuell trakassering.²⁹ I en dom fra lagmannsretten i 2016 ble en mann dømt for å få fornærmede til å beskrive seksuelle handlinger som hun enten ville gjøre med seg selv, sammen med han eller som han skulle gjøre med henne. Slike forhold omfattes også av begrepet.³⁰

2.2.3 Nærmere om vilkåret “tvinge”

Ordlyden “tvinge” i bestemmelsen kan sees på som motstykke til noe som er frivillig. Dersom man tvinger noen til å gjøre noe, ville denne handlingen ikke funnet sted dersom tvangen opphørte eller ikke var til stede. Det er flere midler man kan bruke for å oppnå tvang, for eksempel bruk av trusler. Straffeloven har ingen definisjon på hva som ligger i å “tvinge” en annen til noe. Dette må fastlegges gjennom en nærmere tolkning.

Det finnes en rekke bestemmelser i straffeloven som har tvang som en del av gjerningsbeskrivelsen slik som i strl. § 305 b). For eksempel strl. § 291 som er den alminnelige voldtektsbestemmelsen, § 330 om utpressing og § 327 om ran. I disse bestemmelsene er tvangen et middel for å oppnå noe annet. I strl. § 305 b) blir tvangen brukt som et middel til å oppnå at et barn utviser seksuelt krenkende eller annen uanstendig atferd. I straffeloven er det

---

²⁵ LE-2016-38512, post 3 bokstav c)

²⁶ Ot.prp. nr. 28 (1999-2000) *Om lov om endringer i straffeloven mv.*

(*seksuallovbrudd*), Oslo 2000, s.163

²⁷ Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) *Om lov om endringer i straffeloven*

20. mai 2005 nr. 28, Oslo 2009, s. 211

²⁸ Rt 2003 s. 1382 (avsnitt 25)

²⁹ NOU 1997: 23 *Seksuallovbrudd, Straffelovkommisjonens delutredning VI*, Oslo 1997, s.20

³⁰ LF-2016-147383

imidlertid en egen bestemmelse som rammer tvangen i seg selv, strl. § 251. Denne bestemmelsen kan ikke anvendes i konkurrans med strl. § 305 b) ettersom tvang er et eget vilkår i bestemmelsen, men den generelle tvangsbestemmelsen kan si oss noe om hva som ligger i ordlyden “tvinge”. Strl. § 251 viser til at den som ved straffbar eller annen urettmessig atferd eller ved å true med slik atferd tvinger noen til å gjøre, tåle eller unnlate noe.³¹ Det er således ikke kun det å få noen til å gjøre en handling de ellers ikke ville gjort som går under tvangsaspektet.

Forarbeidene gir ingen veiledning på vilkåret “tvinger” i strl. § 305 b). Forarbeidene til strl. (1902) § 200 kan heller ikke gi oss noe mer utdypende da ordlyden ikke er videreført fra bestemmelsen, men er utvidet til også å omfatte tvangsalternativet som nevnt over. I NOU 1997: 23 blir tvang forklart slik:

“Tvangen må ha vært avgjørende for at seksuell omgang er oppnådd - enten ved at offeret ikke har våget å sette seg til motverge eller ved at vedkommende fysisk er blitt satt ute av stand til forsvar.”³²

Dette er en kommentar til voldtektsbestemmelsen i 1902 lovens § 192, men slik vi ser det er det uproblematisk å videreføre denne veiledningen på hva som kan menes med tvang til strl. § 305 b). Dette fordi begge bestemmelsene verner samme interesser, nemlig beskyttelse mot seksuelle overgrep. Det at “vedkommende fysisk er blitt ute av stand til forsvar” vil ikke være aktuelt for vårt tema da gjerningsperson og fornærmede ikke er i fysisk kontakt. Når det gjelder tvangen i strl. § 305 b) må denne i så fall være avgjørende for at barnet utviser seksuelt krenkende eller annen uanstendig atferd ved at offeret ikke våger å sette seg til motverge. Med andre ord må det foreligge årsakssammenheng mellom tvangen og den utviste seksuelle atferden.

Ettersom vilkåret “tvinger” ikke er videreført fra 1902 loven, men er et nytt vilkår i bestemmelsen, er det foreløpig ingen rettspraksis på området å tvinge et barn under 16 år til å utvise seksuelt krenkende eller annen uanstendig atferd.³³ Vi velger derfor å se på rettspraksis når det gjelder andre bestemmelser som har tvang i gjerningsbeskrivelsen for å få en bredere innsikt i hva som menes med begrepet. Tvangsbegrepet blir beskrevet i en høyesterettsdom som behandlet et forhold om utpressing:

---

³¹ Lov 20.mai 2005 nr. 28 om straff § 251

³² NOU 1997: 23, *Seksuallovbrudd, Straffelovkommisjonens delutredning VI*, Oslo 1997, s. 65

³³ Skrevet 10.03.2017

“Tvang foreligger der gjerningspersonen ved rettsstridig adferd skaper et press på fornærmede som er bestemmende for vedkommendes handlingsvalg. Tvang vil kunne foreligge selv om fornærmede rent faktisk har mulighet til å trosse presset, men opplever at konsekvensene av dette gjør det påkrevd å la være.”³⁴

Juridisk litteratur støtter også opp under forarbeidenes og rettspraksis’ definisjon av begrepet. Dette vises til av Kjerschow der han beskriver det å tvinge med å utøve et trykk på en persons vilje slik at vedkommende forholder seg i overensstemmelse med gjerningspersonens vilje, i strid med sin egen.³⁵

En sak vi mener kan være med å belyse hva som vil gå inn under vilkåret “tvinge”, har følgende faktum³⁶: Flere gutter rundt 11-13 årsalderen trodde de snakket med en 14 år gammel jente med navn “Sandra” på en chattekanal over internett. De fornærmede fortalte at hun var veldig pen og snill, og at de utviklet et kjæresteforhold med “Sandra”. Flere fortalte at de var sikre på at de en dag kom til å bli kjæreste med “Sandra”. I virkeligheten var “Sandra” en mye eldre mann. Guttene ble blant annet forledet til å sende videoer av at de “promptet”, ofte helt naken, der mye av underlivet ble vist. Etterhvert begynte “Sandra” å si til de fornærmede at de måtte sende tre nakenvideoer av seg selv hver dag, hvis ikke skulle “hun” legge ut alle de tidligere bildene og filmene offentlig på Facebook. Dersom de fornærmede kun spilte inn to videoer på en dag, måtte de sende fire videoer neste dag. I avhør fortalte flere av de fornærmede at de måtte planlegge dagene ut fra hvordan de skulle få tid til å lage videoene, og at de ikke kunne være med venner på fritiden fordi de måtte hjem og lage flere videoer. For noen av de fornærmede pågikk dette forholdet i over et år.

I denne saken utøvde “Sandra” et slikt press på de fornærmede, at de fornærmede tok handlingsvalg de ellers ikke ville gjort uten dette presset tilstede. Tvingen var avgjørende for at den seksuelle atferden ble utvist ved at ofrene ikke våget å sette seg til motverge i frykt for at materiale skulle bli publisert. De fornærmede hadde mulighet til å trosse presset ved å la være å lage nye filmer, men anså konsekvensene av dette var så store at de ikke våget å gjøre det.

Som en oppsummering kan vi si at tvang foreligger i tilfeller der gjerningspersonen aktivt utøver et press på fornærmede og at dette presset er bestemmende for fornærmedes videre

---

³⁴ Rt. 2011 s. 1317 (avsnitt 17)

³⁵ Peder Kjerschow, *straffeloven med kommentarer*, bind 2, s. 558 hentet fra Rt. 2011 s.1317

³⁶ En av oss observerte flere av avhørene i saken ved Statens Barnehus Oslo i 2016.

handlingsvalg, enten det er ved å gjøre noe, tåle noe eller unnlate noe. Ved seksuell utpressing vil dette presset ofte bli fremsatt ved hjelp av trusler. Trusselbestemmelsen (strl. § 263) kan derfor neppe anvendes i konkurrans med strl. § 305 b), ettersom det ikke beskriver noen annen side ved det straffbare forholdet, truslene vil således gå under begrepet “tvinge”. Dersom truslene er spesielt grove kan det tenkes at det vil utgjøre et skjerpene moment ved straffutmålingen etter strl. § 77.

2.2.4 Nærmere om vilkåret “forlede”

Ordlyden i begrepet “forlede” kan ut fra en alminnelig språklig forståelse ses på som det å lure noen.

Forarbeidene til endringene i kapittelet om seksuallovbrudd i 2000 viser til at forledelse er ulike former for psykisk påvirkning, som for eksempel lokking eller luring.³⁷

Vilkåret forlede er videreført fra 1902 lovens § 200. Rettspraksis som baserte seg på loven 1902 vil derfor være overførbart til loven av 2005. Som nevnt kan luring være en form for forledelse. Dette kommer frem i en dom fra lagmannsretten hvor en 51 år gammel mann tok kontakt med barn på ulike spillsteder over internett som er egnet for barn. Han førte samtalen videre over på MSN og Skype der det er mulighet for videochat ved bruk av webkamera. Mannen lurte, eller forledet, barna han kontaktet til å tro han var en jevnaldrende gutt eller jente. De fornærmede trodde på dette, ettersom mannen hadde et annet program gående på sin PC, som gjorde at de fornærmede fikk video av andre barn han tidligere hadde hatt kontakt med. De fornærmede opplevde altså at mannen var “live” over webkamera - men i virkeligheten var det en eldre film fra et annet barn som tidligere var blitt lurt. Etter å ha bygget opp et tillitsforhold med barna fikk ham dem til å utvise seksuelt krenkende eller annen uanstendig atferd ved blant annet å sende nakenbilder av seg selv.³⁸

Et annet eksempel som gikk under vilkåret forlede er hentet fra en dom fra tingretten. Her ble de fornærmede forledet til å sende bilder av seg selv til tiltalte. Tiltalte ga da barna poeng på et internettspill, noe som gjorde at barna fikk mulighet til å spille videre i spillet. Tiltalte

---

³⁷ Ot.prp. nr. 28 (1999-2000) s. 116

³⁸ LE-2016-99126

betalte mer spillpenger for nakenbilder sammenliknet med bilder der de fornærmede var lett-kledde. Tiltalte lokket således de fornærmede til å sende ham bilder. ³⁹

Det finnes også flere eksempler fra rettspraksis på at det er “nok” at gjerningspersonen utgir seg for å være jevnaldrende med de fornærmede for at det skal gå under vilkåret forlede. ⁴⁰

2.2.5 Forhold som rammes av strengere bestemmelser - konkurrens

Bestemmelsen inneholder en subsidiaritetsklausul, det vil si at den ikke skal anvendes dersom forholdet rammes av strengere bestemmelser. ⁴¹ Et eksempel på et slikt forhold er dersom gjerningspersonen får et barn til å ha seksuell omgang med seg selv. Dersom barnet er under 14 år vil strl. § 299 b) komme til anvendelse i stedet for strl. § 305 b) i slike tilfeller.

Bestemmelsen kan likevel anvendes i idealkonkurrens med andre bestemmelser, dersom den straffbare handlingen rammes av flere forskjellige straffebud. ⁴²

Som nevnt innledningsvis vil gjerningspersonen ved seksuell utpressing som regel alltid ha lagret tidligere tilsendt seksualisert materiale i form av bilder og/eller video. Slikt materiale som seksualiserer barn er straffbart å ta opp og lagre jf. strl. § 311. Da denne paragrafen tar for seg et annet straffbart moment ved handlingen enn det strl. § 305 b) gjør, vil således § 311 kunne komme i konkurrens med strl. § 305 b) når det gjelder dette temaet. Wegner skriver at strl. § 305 b), ikke vil komme til anvendelse dersom strl. § 311 er overtrådt, ettersom denne bestemmelsen har en høyere strafferamme. ⁴³ Vi forstår likevel at poenget med reservasjonen “med mindre forholdet rammes av strengere bestemmelser” sikter til situasjoner hvor den samme *faktiske* handlingen som omfattes av strl. § 305 b) også dekkes av et strengere straffebud som for eksempel strl. § 299 b) som nevnt over. Noe som ikke er tilfellet med strl. §§ 305 b) og 311 da de dekker to forskjellige forhold, og kan derfor anvendes i idealkonkurrens.

---

³⁹ TOVRO-2016-491

⁴⁰ Eksempelvis LA-2015-63380

⁴¹ Magnus Matningsdal, *Norsk spesiell strafferett*, Bergen 2010, s. 286

⁴² Se store norske leksikons nettsider. (snl.no), <https://snl.no/idealkonkurrens> (lest 2. februar 2017)

⁴³ Rolf B. Wegner, *Strafferett spesiell del*, Drammen 2015, s. 221

Forarbeidene er noe uklare på dette området. Det står at dersom strl. § 305 b) kommer til anvendelse ved at et barn blir forledet eller tvunget til å utvise seksuelt krenkende eller annen uanstendig atferd og denne handlingen tas opp og lagres, kan forholdet *også* rammes etter straffelovens § 311. Ordbruken “*også*” på side 445 i forarbeidene tolker vi som at begge bestemmelsene kan bli benyttet og ikke at strl. § 311 vil bli benyttet “i stedet for”.

Avslutningsvis står det likevel at det er de strengeste bestemmelsene som skal anvendes. Det fremgår derfor ikke tydelig av forarbeidene hva som er gjeldende rett på dette området.⁴⁴

Fra rettspraksis finnes det flere eksempler på at strl. (1902) §§ 200 og 204 bokstav a)⁴⁵ er blitt anvendt i konkurrans. Et eksempel på dette er fra Rt. 2009 s. 140 der gjerningspersonen ble dømt for å ha forledet flere barn til å vise seksuell og annen uanstendig atferd, og dømt for å være i besittelse av overgrepsmateriale. Dommeren skriver at besittelsen dels bestod av materiale domfelte skaffet seg i forbindelse med overtredelse av strl. (1902) § 200.⁴⁶ Vi finner ingen argumenter verken i forarbeidene eller juridisk litteratur som tilsier at denne praksisen ikke skal videreføres etter loven av 2005.

2.3 Nærmere om strl. § 299 bokstav b)

Strl. § 299 omhandler voldtekt av barn under 14 år. Som nevnt i punkt 2.2.5 er strl. § 299 b) en bestemmelse som vil komme til anvendelse i stedet for strl. § 305 b) dersom gjerningspersonen får et barn til å ha seksuell omgang med seg selv.

Lovteksten lyder:

“Med fengsel inntil 10 år straffes den som

b) får et barn under 14 år til å utføre handlinger som svarer til seksuell omgang med seg selv”

Strafferammen er fengsel fra 3 til 15 år dersom det gjelder voldtekt til samleie jf. strl. § 300.

---

⁴⁴ Ot. prp. nr. 22 (2008-2009) s. 445

⁴⁵ Denne bestemmelsen er videreført til § 311 i loven av 2005

⁴⁶ Rt. 2009 s.140 (avsnitt 29 og 30)

Formålet med bestemmelsen er å beskytte barns særlige sårbarhet på det seksuelle området. Bestemmelsen verner barn mot at de opplever erfaringer som de følelsesmessig ikke kan takle og som kan føre til negative konsekvenser for deres videre personlighetsutvikling.⁴⁷

For å bli dømt etter strl. § 299 b) må to vilkår være oppfylt. Barnet må være under 14 år og det gjerningspersonen får barnet til å gjøre må være handlinger *tilsvarende seksuell omgang*.

Vi drøfter først begrepet “seksuell omgang” og hva som ligger i begrepet “*tilsvarende seksuell omgang*”. Vi ser i denne forbindelse også på endringer gjort i bestemmelsen fra loven av 1902 til loven av 2005, herunder endringer i straffnivået for slike overgrep. Til slutt ser vi på om den alminnelige voldtektbestemmelsen (strl. § 291) kan være aktuell å anvende i konkurrans med strl. § 299 i forbindelse med vårt tema.

2.3.1 Nærmere om vilkåret “seksuell omgang” mv

Begrepet “seksuell omgang” kan etter en alminnelig språklig forståelse innbefatte en rekke intime handlinger, men av lovteksten omfatter begrepet kun de mest alvorlige og intime seksuelle handlingene.

Forarbeidene viser til at under begrepet seksuell omgang regnes samleie og samleielignende forhold. Samleie er et begrep som ble presisert i § 206 i straffeloven av 1902. Selve samleiebestemmelsen er ikke videreført i loven av 2005, men begrepet finner man i de aktuelle straffebestemmelsene som er §§ 292 og 300.⁴⁸ Strl. § 300 er aktuell for vår oppgave ettersom den tar for seg minstestraft for voldtekt til samleie av barn under 14 år. Det er da bokstav c som er aktuell, som omhandler det å innføre gjenstander i skjede- eller endetarmsåpning. Begrepet samleie omfatter blant annet anale og vaginale samleier, innføring av penis i fornærmedes munn eller innføring av gjenstand i skjede- eller endetarmsåpning.⁴⁹

Forarbeidene viser til at andre samleielignende forhold kan være masturbasjon, slikking av kjønnsorganer og innføring av fingre i endetarm eller skjedeåpning.⁵⁰

---

⁴⁸ Ot.prp. nr. 22 (2008-2009), s.211

⁴⁹ Almindelig borgerlig Straffelov 22. mai 1902 nr. 10 (straffeloven) § 206

⁵⁰ Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) s.211

En viktig endring av betydning for vårt tema, der gjerningspersonen ikke er i et fysisk møte med fornærmede, er at alle bestemmelsene som omhandler seksuell omgang i loven av 2005 har fått et tillegg som viser at de også rammer det *å få noen til å utføre* handlinger som *svarer til seksuell omgang med seg selv*. I straffeloven av 1902 var dette kun tatt med i den alminnelige voldtektsbestemmelsen (§ 192). Det fremgår av forarbeidene til loven av 2005 at det å få noen til å utføre handlinger som svarer til seksuell omgang med seg selv, gjennomgående bør likestilles med det å ha seksuell omgang med en annen.⁵¹

Dette er fulgt opp i rettspraksis etter loven av 2005, der en mann ble dømt for voldtekt til samleie av barn under 14 år, ved at han ved flere anledninger fikk fornærmede til å innføre fingre/og eller gjenstander inn i skjeden. Dette skjedde uten et fysisk møte, men hvor gjerningspersonen overvar handlingen fra sin egen pc via Skype og Snapchat.⁵²

Etter strl. § 299 b) behøver den seksuelle omgangen altså ikke være utført *med* barnet, det er tilstrekkelig at man får et barn under 14 år til å utføre handlinger som svarer til seksuell omgang med seg selv.

2.3.2 Tidligere regulering og endring i straffnivåer

I loven av 1902 var voldtekt av barn under 14 år hjemlet i den generelle voldtektsbestemmelsen, § 192. Den objektive gjerningsbeskrivelsen inneholdt vilkår om at gjerningspersonen hadde oppnådd den seksuelle omgangen enten ved vold eller trusler.⁵³ I loven av 2005 er all seksuell omgang med barn under 14 år, inkludert det å få et barn til å utføre handlinger tilsvarende seksuell omgang med seg selv, betegnet som voldtekt. Dette uavhengig av hvordan den seksuelle omgangen er oppnådd.⁵⁴

Rettspraksis fra loven av 1902 viser at det å få et barn under 14 år til å utføre handlinger som svarer til seksuell omgang med seg selv over internett, ble rammet av strl. § 200, såfremt det ikke hadde blitt fremsatt trusler. Dette kommer frem i Rt. 2009 s. 140, hvor gjerningspersonen

---

⁵¹ Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) s.211

⁵² LF-2016-147383

⁵³ Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) *Om lov om endringer i straffeloven mv.* (seksuallovbrudd), Oslo 2000, s.438

⁵⁴ Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) *Om lov om endringer i straffeloven mv.* (seksuallovbrudd), Oslo 2000, s. 442

fikk en 12 år gammel jente til å føre gjenstander inn i skjeden og masturbere mens han så på over webkamera.⁵⁵ Voldtektsbestemmelsen i strl. § 192 ble i dette tilfellet ikke benyttet da det ikke hadde blitt fremsatt trusler som hadde årsakssammenheng med den seksuelle omgangen.

Strafferammen for strl. (1902) § 200 var fengsel i 3 år. Dersom det var “særdeles skjerpene omstendigheter” kunne fengsel i 6 år idømmes. Strl. § 299 har en strafferamme på fengsel inntil 10 år, og 15 år dersom det gjelder voldtekt til samleie, jf. strl. § 300. I Rt. 2009 s. 140 som nevnt over ble mannen dømt for til sammen 46 overtredelser av strl. (1902) § 200, inkludert den 12 år gamle jenta. Dommeren antok da at straffen for disse overtredelsene av strl. § 200 isolert sett ville gi mellom 2 år og 6 mnd. til tre års fengsel. Flesteparten av barna var under 14 år, men noen også mellom 14 og 16 år.

I loven av 2005 er straffen fengsel fra 3 til 15 år dersom voldtekten som nevnt i § 299 omfattet innføring av gjenstand i skjede eller endetarmsåpning, jf. strl. § 300 bokstav c).

Forarbeidene viser til at minstestrafen også kommer til anvendelse i de tilfeller fornærmede selv innfører gjenstander i skjede eller endetarmsåpning.⁵⁶ Dette vises også i en dom fra lagmannsretten som omhandler strl. § 299 jf. § 300, der fornærmede puttet en tannbørste inn i skjeden foran et webkamera. Her la lagmannsretten til grunn at straffen isolert sett for det tilfellet ville gi fengselsstraff i 4 år.⁵⁷ Det er således skjedd en straffeskjerpning på området der gjerningspersonen får et barn under 14 år til å utføre handlinger som svarer til seksuell omgang med seg selv, for eksempel foran et webkamera. Dette omtales som nevnt over som voldtekt, og straffeskjerpningen underbygges videre av forarbeidene som viser til at normalstraffenivået for voldtekt av barn under 14 år ikke bør være mindre enn fengsel i 4 år.⁵⁸

2.3.3 Bruk av trusler – konkurrans

Ved seksuell utpressing over internett, vil det som regel bli fremsatt trusler. Dersom strl. § 299 kommer til anvendelse for det straffbare forholdet vil ikke trusselmomentet bli belyst i saker der fornærmede er under 14 år. Ut i fra alminnelige konkurranslære vil det være adgang

---

⁵⁵ Rt 2009 s.140

⁵⁶ Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) s. 438 og s.443

⁵⁷ LF-2016-147383

⁵⁸ Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) s.439

til å anvende strl. § 299 i konkurrens med voldtekstbestemmelsen § 291 bokstav c annet punktum da denne bestemmelsen belyser at gjerningspersonen har anvendt trusler.

Forarbeidene er for øvrig selvmotsigende på dette området. På side 438 forutsettes det at den vanlige voldtekstbestemmelsen skal benyttes også når fornærmede er under 14 år, selv om dette ikke er videreført spesifikt i voldtekstbestemmelsen slik som det var i 1902 lovens § 192 andre ledd. Nederst på den samme siden sies det at strl. §§ 291 og 299 ikke skal anvendes i konkurrens.⁵⁹ Forarbeidene har ikke anledning til å sette den alminnelige konkurrenslæren til side, og vi tenker således at strl. §§ 299 og 291 kan anvendes i konkurrens når det gjelder seksuell utpressing da de belyser forskjellige forhold ved saken.

2.4 Burde straffeloven hatt en “grov” versjon av strl. § 305 bokstav b)?

2.4.1 Forholdets grovhet – reelle hensyn

Vi kommer i det videre til å se på alvoret rundt seksuell utpressing av barn under 14 år som vil falle inn under strl. § 305 b) og om strafferammen på 1 år vil være tilstrekkelig for å belyse dette alvoret.

Som nevnt har vi tre sentrale begreper i seksuallovgivningen som beskriver forskjellige grader av alvorlighet når det kommer til seksuelle overgrep. Seksuell atferd ses på som de minst alvorlige handlingene, mens seksuell omgang ses på som de mest alvorlige handlingene. Forhold som går under seksuell handling ligger mellom begrepene i alvorlighetsgrad, men i lovens forstand forutsetter dette begrepet at gjerningspersonen selv utfører handlingen med barnet, noe som ikke vil være tilfelle ved internettovergrep.⁶⁰ I vårt tema vil derfor de mest alvorlige seksuelle handlingene gå inn under begrepet seksuell atferd og således bli omfattet av strl. § 305 b) og ikke strl. § 304 som omhandler det straffbare rundt seksuell handling med barn. Dette har konsekvenser for straffeutmålingen da strl. § 304 har en tre ganger så høy strafferamme som strl. § 305 b).

---

⁵⁹ Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) s. 438

⁶⁰ Ot.prp. nr. 28 (1999-2000) *Om lov om endringer i straffeloven mv.*

(*seksuallovbrudd*), Oslo 2000, s. 74

Eksempler på alvorlige handlinger som går innenfor atferdsbegrepet kan være nærbilde og berøring av kjønnsorgan uten at intensiteten i berøringen vil tilsvare en masturbasjon. Dette er da en skjønsmessig vurdering som kan ha en betydelig innvirkning på hvilket straffebud som blir benyttet og deretter hvilken strafferamme som blir aktuell. Dersom berøringen har en slik intensitet at den tilsvarende masturbasjon vil dette rammes av seksuell omgang i strl. § 299 b). Strafferammen vil da være på inntil 10 års fengsel, og med et normalstraffenivå som ikke bør være mindre enn 4 år i fengsel. Dersom berøringen ikke er av en slik intensitet, og går inn under atferdsbegrepet vil forholdet bli omfattet av strl. § 305 b), med en strafferamme på inntil 1 år. Det er således et stort sprik i strafferammen avhengig av om handlingene går under seksuell atferd eller seksuell omgang.

Vi tar i det videre utgangspunkt i faktum i “Sandra-saken” (se faktum i punkt 2.2.3). Flere av de fornærmede forklarte i avhør at de levde i et slags “regime” der de hele tiden måtte planlegge dagene ut i fra at de måtte være hjemme til bestemte tider, for å sende seksualiserte filmer til “Sandra”. De fortalte at de ikke fikk tid til, og ikke ønsket å være med venner på fritiden på grunn av dette. Det ble også beskrevet at de fornærmede levde i konstant frykt for at de seksualiserte bildene og videoene av seg selv ble lagt ut på internett, og konsekvensene dette medfører. Flere av barna søkte på navnet sitt hver dag på Google, og hadde problemer med å sove om nettene. Det kan tenkes at denne frykten disse truslene førte med seg, og at hverdagen til disse barna ble snudd på hodet, er en minst like stor belastning som det faktiske overgrepet. Spesielt i tilfeller der frykten og regimet varer over lengre tid, slik som i denne saken.

Alle tilfellene i “Sanda-saken” ble kategorisert som seksuell atferd og falt således innenfor strl. § 305 b). Hvis vi tenker videre at “Sandra” hadde forledet en av guttene til å masturbere seg selv, og denne gutten er under 14 år ville strl. § 299 komme til anvendelse på forholdet og eventuelt i konkurrans med strl. § 291 for å få belyst de fremsatte truslene. Straffenivået ville da blitt betydelig høyere.

Det store spriket i straffenivået mellom seksuell atferd og seksuell omgang kommer også av at strafferammen for å få et barn til å utvise seksuelt krenkende og annen uanstendig atferd er senket fra 3 år i strl. (1902) § 200 til 1 år strl. § 305 b). En av grunnene til dette kan være at det å få et barn til å utføre handlinger som tilsvarende seksuell omgang med seg selv tidligere gikk innenfor strl. (1902) § 200 da det ikke fantes andre bestemmelser som tok for seg dette med mindre det ble fremsatt vold eller trusler. Fremdeles er det vanskelig å forstå en

reduksjon i straffnivået da slike alvorlige handlinger som vi har omtalt i “Sandra-saken” fremdeles vil falle inn under strl. § 305 b).

I Rt. 2009 s. 140 var det flere tilfeller av overtredelser av strl. (1902) § 200 hvor barn under 14 år⁶¹ ble forledet til å utvise seksuell atferd og seksuell omgang. Et eksempel på et tilfelle som gjaldt seksuell atferd var at gjerningspersonen fikk en jente på 12 år til å posere delvis avkledd foran webkamera, og forledet henne til å sende ham nakenbilder av seg selv over en periode på 4 måneder. Dette var et av flere liknende forhold som omhandlet seksuell atferd og som gikk under “særdeles skjerpene omstendigheter” i bestemmelsens tredje ledd. Grunnlaget for at disse forholdene gikk under tredje ledd, var at forholdet hadde pågått over lengre tid og hadde stort omfang og intensitet.⁶² I “Sandra-saken” pågikk flere av forholdene i over et år, det var et stort omfang av fornærmede og intensiteten av overgrepene må kunne sies å være høy ettersom de fornærmede måtte sende flere videoer hver dag.

Etter strl. (1902) § 200 tredje ledd som omfattet “særdeles skjerpene omstendigheter” var strafferammen inntil 6 år. Straffenivået belyste hvor alvorlig slike forhold er. Ettersom “særdeles skjerpene omstendigheter” ikke er videreført til § 305 b) ser vi ingen bestemmelse som belyser disse alvorlige momentene. Det som kan heve straffenivået til strl. § 305 b) er hvis forholdet gjelder et større omfang av overtredelser ovenfor flere personer. Det er da muligheter for å fastsette straff ut over lengstestrafen jf. strl. § 79 bokstav a).

Fengselsstraffen kan i slike tilfeller forhøyes inntil det dobbelte, altså 2 år for strl. § 305 b).

I tillegg inkluderer alle forholdene i “Sandra-saken” trusler som var svært bestemmende for de fornærmedes levemåte og handlingsvalg, noe som ikke var tilfelle i Rt. 2009 s.140. Vi kan således argumentere for at tilfellene i “Sandra-saken” var minst like alvorlige som tilfellene av seksuell atferd i denne dommen. Forarbeidene skriver på side 445 at ordlyden tvinge er en “liten” utvidelse⁶³, noe vi undres over da “Sandra-saken” har belyst hvor omfattende og ødeleggende disse truslene som går inn under vilkåret “tvinge” i strl. §305 b) kan være.

Ved at begrepet “tvinge” er lagt til i bestemmelsen kan den heller ikke gå i konkurrans med tvangsbestemmelsen. Tvangsbestemmelsen har en strafferamme på 2 år, altså det dobbelte av strl. § 305 b). Vi synes således det er vanskelig å forstå en reduksjon i strafferammen når det

---

⁶¹ Det var også tilfeller av overgrep mot barn som var mellom 14 og 16 år

⁶² Rt. 2009 s.140

⁶³ Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) s.445

gjelder seksuell utpressing av barn over internett, når utpressingen består i å få barnet til å utføre handlinger som svarer til seksuell atferd.

Matningsdal presiserer nettopp at det kan være vanskelig å forstå en reduksjon i straffnivået med hensyn til alvorligheten i seksuallovbrudd. Han mener likevel at strafferammen i praksis vil være tilstrekkelig høy til at det kan utmåles en straff som står i forhold til lovbruddet.⁶⁴ En rød tråd i endringene i straffelovens kapittel om seksuallovbrudd kan sies å være en straffeskjerpning på området spesielt når det gjelder overgrep mot barn. Det har således ikke vært lovgivers intensjon om at straffen på noen måte skal være mildere enn tidligere. Dette underbygges av en dom fra tingretten som behandlet spørsmålet ved overtredelse av strl. (1902) § 200. Forholdet ble behandlet etter at straffeloven av 2005 hadde trådt i kraft, og retten la således til grunn at straffeloven av 1902 ble anvendt fullt ut ettersom ny straffelov i praksis ikke ville være mer gunstig for tiltalte enn gammel straffelov jf. Strl. § 3.⁶⁵

I denne dommen var det flere tilfeller hvor tiltalte fikk barn under 14 år til å utføre seksualiserte handlinger som svarer til både seksuell atferd og seksuell omgang. Som tidligere nevnt ville tilfellene av seksuell omgang gått under voldtekt av barn i loven av 2005, og derfor ha en høyere strafferamme enn strl. § 200, som dekket seksuell omgang med seg selv i loven av 1902. Dette kan være en grunn til at loven av 1902 derfor ble benyttet i ovennevnte tilfellet. Hvis man kun hadde sett på overtredelsene som gikk under seksuell atferd kan det tenkes at loven av 2005 ville vært mer gunstig for tiltalte.

I Rt. 2009 s. 140 uttalte dommeren at “Voksnes utnyttelse av barn og unge via Internett representerer en alvorlig trussel for mindreårige, og det er etter mitt syn god grunn til å markere alvorret og behovet for rettsbeskyttelse gjennom straffnivået i saker som dette.”⁶⁶ I denne dommen var det som sagt over både snakk om å få barn under 14 år til å utføre seksualiserte handlinger som svarer til seksuell atferd og seksuell omgang med seg selv. Vi forstod det fremdeles slik at dommeren mente at behovet for rettsbeskyttelse gjennom straffnivået gjaldt for alle overtredelsene.

Det er en naturlig forklaring at det å få et barn til å utføre handlinger tilsvarende seksuell omgang med seg selv har en høyere strafferamme enn det å få et barn til å utvise seksuell

---

⁶⁴ Magnus Matningsdal, *Norsk spesiell strafferett*, Bergen 2010 s.288

⁶⁵ TGJOV-2015-164934

⁶⁶ Rt-2009 s. 140 (avsnitt 27)

atferd, ettersom seksuell omgang gjennomgående er mer alvorlig. Likevel ser vi at handlinger som svarer til seksuell atferd kan bli svært alvorlige selv om de ikke går over i seksuell omgang når det kommer til vårt tema.

Dette belyser også kripas i sin rapport der det kommer frem at det kan være fare for liv og helse når det gjelder alvorlige tilfeller der unge mennesker blir manipulert og deretter utsatt for utpressing.⁶⁷

Det er således mulig å stille spørsmål ved om alvorligheten ved seksuell utpressing av barn blir tilstrekkelig hensyntatt når det ikke finnes noen “grovere” bestemmelse av strl. § 305 b), spesielt for tilfeller der de fornærmede blir utsatt for utpressing blant annet ved trusler over tid, med høy intensitet, slik som ”Sandra-saken” er et eksempel på.

Dette spørsmålet forsterkes også av de etterforskningsmessige utfordringene som er knyttet til slike saker og betydningen strafferammen har for foreldelsesfristen. Vi ser nærmere på dette i punktet nedenfor.

2.4.2 Utfordringer med å oppdage og etterforske seksuelle overgrep mot barn generelt, og over internett spesielt

Vi vil i dette punktet drøfte utfordringer knyttet til det å oppdage seksuelle overgrep mot barn generelt, og knytte dette opp mot utfordringer med foreldelsesfristen i strl. § 305 b), spesielt når det kommer til seksuell utpressing av barn som utviser seksuell atferd. Til slutt drøfter vi politiets utfordringer ved etterforskningen av seksuelle overgrep mot barn over internett, med særlig vekt på barns utvikling og ressursbruken slike saker krever. Når det kommer til overgrep mot barn over nett bruker gjerne gjerningspersonene krypterte nettverk, såkalt “det mørke nettet” for å dele overgrepsmateriale. Krypterte nettverk reiser i seg selv en rekke utfordringer knyttet til etterforskning, men vi kommer ikke til å gå nærmere inn på dette.

Kripas’ rapport om seksuelle overgrep mot barn under 14 år belyser hvor vanskelig det er å oppdage seksuelle overgrep. Rapporten har tatt utgangspunkt i 107 saker hvor gjerningspersonen ble domfelt for seksuelle overgrep mot barn.⁶⁸ Blant annet viser rapporten

---

⁶⁷ Kripas, *seksuelle overgrep mot barn under 14 år*, Oslo 2016 s. 45

⁶⁸ Kripas, *seksuelle overgrep mot barn under 14 år*, Oslo 2016 s. 7

at kun 4 av forholdene ble avdekket av politiet. De resterende forholdene ble enten avdekket ved at fornærmede fortalte det til noen selv, eller at foreldre eller andre nærstående til barnet avdekket forholdet. I til sammen 7% av sakene fortalte ikke fornærmede om overgrepene før etter 5 år, og i 23% av sakene fortalte fornærmede om overgrepene først etter at de var avdekket. Disse dataene gjelder ikke overgrep over nett, men man kan tenke seg til at de samme utfordringene også vil gjelde for slike forhold.⁶⁹

Rapporten viser også til at det er store mørketall på området. Mange barn som blir utsatt for seksuelle overgrep velger av ulike årsaker å holde det skjult. Noen barn forteller ikke om hva de har blitt utsatt for før i voksen alder og noen forteller det aldri til noen.⁷⁰ Mange barn sliter med skam og skyldfølelse eller prøver å fortrenge opplevelsen for å kunne leve med den.⁷¹ Andre grunner som spesielt er relevant for vårt tema kan være at barnet blir truet av gjerningspersonen med at bilder eller videoer av dem vil bli delt dersom de forteller om forholdet til noen.

Utfordringene knyttet til oppdagelsen av slike saker forsterkes ved at foreldelsesfristen ved overtredelser av strl. § 305 b) er kort. Ettersom strafferammen for § 305 b) har blitt satt ned fra 3 år til 1 år etter lovendringene i straffeloven av 2005 vil også foreldelsesfristen endres. I straffeloven av 1902 hadde § 200 en strafferamme på 3 år. Dette gjorde at foreldelsesfristen var på 5 år, eventuelt 10 år dersom forholdet gikk under ”særlig skjerpene omstendigheter” i bestemmelsens tredje ledd jf. strl. § 86. Nå som strafferammen kun er på 1 år er foreldelsesfristen på slike forhold kun 2 år jf. strl. § 86. Denne utfordringen gjelder imidlertid ikke strl. § 299 der foreldelsesfristen er på 10 år jf. strl. § 86. Foreldelsesfristen her begynner heller ikke å løpe før fornærmede har fylt 18 år jf. strl. § 87. Dette gjør at det etter den nye straffeloven kan være større sannsynlighet at forhold blir foreldet før forholdet blir oppdaget eller anmeldt etter strl. § 305 b). Dette kan være skadevirkende både for barnet og pårørende ved at det ikke kommer til straffesak, og at det derfor fra samfunnets side ikke skjer en skyldplassering og synliggjøring av alvoret i handlingen.⁷²

På en annen side kan man argumentere for at utfordringene med foreldelsesfristen ikke vil bli en like stor utfordring for vårt tema. Når det gjelder seksuell utpressing av barn over internett

---

⁶⁹ Kripos, *seksuelle overgrep mot barn under 14 år*, Oslo 2016 s. 16-18

⁷⁰ Kripos, *seksuelle overgrep mot barn under 14 år*, Oslo 2016 s.15

⁷¹ Ot.prp. nr. 20 (1991-1992), *om endringer i straffeloven og skadeerstatningsloven mm. (seksuelle overgrep mot barn)*, s.36

⁷² NOU 1991: 13 *Seksuelle overgrep mot barn - straff og erstatning*, Oslo 1991, se “sammendrag av utredningen”, s. 4

vil en gjerningsperson som regel tiltales for flere forhold i konkurrens. Hvis noen i samme handling har begått flere lovbrudd som etter første ledd skulle foreldes til forskjellig tid, gjelder den lengste foreldelsesfristen for alle lovbruddene, jf. strl. § 86. I saker med seksuell utpressing som går under seksuell atferd vil gjerningspersonen som regel lagre bildene/videoene av barna for å senere bruke dette til utpressingen. Strl. § 305 b) vil dermed gå i konkurrens med strl. § 311. Strl. § 311 har en strafferamme på inntil 3 år og foreldelsesfristen vil dermed bli 5 år jf. strl. § 86 siste ledd, for begge overtredelsene.

Når disse forholdene først blir oppdaget og anmeldt, kommer det andre utfordringer til syne i politiets etterforskning av slike saker.

På ulike sosiale medier er det mulighet for å være anonym. Denne anonymiteten gjør at det er lett for de kriminelle å utgi seg for å være noen andre, noe som også kan gjøre det enklere å få kontakt med barn. Barns opplevelse av å være anonym kan gjøre det lettere for dem til å kle av seg, og ta sjanser de ellers ikke hadde tatt. Denne anonymiseringen kan gi utfordringer ved etterforskningen med tanke på at IP adresser må spores. Dette krever ofte mer kompetanse enn det den vanlige politigeneralisten har.

Ettersom det er mulig for gjerningspersonen å begå overgrep mot flere barn uavhengig av hvor de bor, kan det være fornærmede over hele landet, om ikke hele verden. Dette krever mye ressursbruk i form av samarbeid med andre politidistrikt og eventuelt politi i andre land.

Antallet fornærmede det synes å være i slike saker, er også utfordrende. I dommene vi har sett på i oppgaven har det vært et betydelig antall fornærmede, ofte over 100 barn. Alle de fornærmede må avhøres noe som krever mye tid. I tillegg er det ofte et enormt materiale som blir beslaglagt og må gjennomgås av politiet i slike saker.

I etterforskningen av overgrepssaker, kan ofte barns forklaring være avgjørende for en domfellelse. Når det kommer til barn under 14 år kan dette være utfordrende på flere måter. Barn under 14 år er ikke fullt utviklet verken fysisk eller kognitivt. De har ofte ikke den samme forståelsen for seksualitet som det ungdom og spesielt voksne har. Barns forutsetning til å forklare detaljer som skiller de forskjellige bestemmelsene i lovverket kan derfor bli problematiske, enten språklig eller knyttet til forståelse av anatomi.⁷³ Barn under 14 år,

---

⁷³ Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) *Om lov om endringer i straffeloven*

20. mai 2005 nr. 28, Oslo 2009, s.244

særlig i det lavere sjiktet kan dermed ha vanskelig for å differensiere mellom seksuell omgang og seksuell atferd.

Disse utfordringene ble omhandlet i utredningen til endringene i kapittelet om seksuallovbrudd i 1997. Der ble det blant annet diskutert om skillet mellom omgang, handling og atferd skulle fjernes når det kommer til seksuallovgivningen som dekker overgrep mot barn. Utvalget kom frem til at skillet ikke burde fjernes.⁷⁴

Som vi har belyst i vår oppgave, kan dette skillet ha store konsekvenser for hvilket straffebud som vil bli benyttet når det kommer til overgrep mot barn. Skillet i både straffenivå og dermed også på foreldelsesfristen er svært stor. Når det kommer til overgrep mot barn over internett er det svært viktig å få en detaljert beskrivelse av forholdet for å finne ut om det er snakk om seksuell atferd eller seksuell omgang da det kun er strl. § 305 b) og strl. § 299 b) som dekker forbrytelser av denne typen. Ved at barn ofte kan ha vanskelig med å skille mellom omgang og atferd for eksempel om det er masturbasjon eller annen form for beføling, vil dermed strl. § 305 b) komme til anvendelse selv om det egentlig er en overtredelse av strl. § 299 b). Dette på grunn av det strenge beviskravet i strafferetten og at enhver rimelig tvil skal komme tiltalte til gode.⁷⁵

På en annen side kan man tenke seg at det ikke kreves like mye av fornærmedes forklaringer i saker som går på seksuell utpressing over nett. I slike saker er det svært sjeldent at det ikke finnes overgrepsmateriale i form av bilder/videoer som belyser overgrepene av barna. Bilder eller videoer av barna vil ofte vise om det er snakk om atferd eller omgang. Det som ofte blir en utfordring i slike saker er å finne ut av hvem som er på bildene og videoene. I mange av sakene kan det være mange fornærmede som man enten ikke vet hvem er eller ikke klarer å identifisere på bildene og videoene. Dette gjelder særlig nærbilder av kroppsdeler eller bilder der ansikt ikke vises. Hvis det er mange år siden overgrepene, kan de fornærmede også ha forandret seg såpass at det kun er dem selv som klarer å identifisere bildene.

Overgrep mot barn over internett fører med seg en rekke utfordringer for norsk politi. Det at svært få barn forteller om det de har opplevd gjør at mange forhold enten aldri blir anmeldt eller ikke blir anmeldt før etter flere år. Dette kan føre til at forholdene blir foreldet før det blir satt i gang en etterforskning om forholdet rammes av strl. § 305 b). I tillegg har slike forhold ofte et stort saksmateriale, med flere titalls fornærmede, og et enormt beslag noe som utgjør

---

⁷⁴ NOU 1997: 23 s. 33

⁷⁵ Anne Robberstad, *Bistandsadvokaten*, 2. utgave, Oslo 2003 s. 69

en stor ressurs og tidsbruk. Det er derfor ikke uvanlig at etterforskningen pågår over lang tid, mulig flere år.

3 Avslutning

Gjennom oppgaven har vi klarlagt den objektive gjerningsbeskrivelsen i strl. §§ 305 b) og 299 b) ved bruk av juridisk metode. Vi har sett på grensegangen der den seksuelle utpressingen blir så alvorlig at strl. §299 b) kommer til anvendelse i stedet for §305 b), og at dette i viss grad er basert på en skjønnsmessig vurdering av berøringens intensitet. Dette har vi problematisert i lys av det store spriket i strafferammen, og således alvorligheten, de to bestemmelsene representerer. Vi har også sett at dette spriket er blitt forstørret etter endringene som er gjort fra loven av 1902 til loven av 2005, spesielt med tanke på at strafferammen til strl. §305 b) er redusert, og at det ikke er noen bestemmelse som fanger opp “særlig skjerpene omstendigheter” når det gjelder handlinger som går inn under atferdsbegrepet.

Dette har vi videre drøftet i forhold til utfordringer ved etterforskningen, spesielt når det kommer til oppdagelse av slike forhold og foreldelsesfristen som påvirkes av strafferammen i bestemmelsene.

Vi har gjennom oppgaven kommet frem til at det er grunn til å stille spørsmål ved om strl. § 305 b) burde hatt et tillegg som dekker de grovere overtredelsene som omfattes av bestemmelsen.

Det er fremdeles vanskelig å komme med en konklusjon på hva som er gjeldende rett på området da spørsmålene vi stiller i denne oppgaven ikke er fullt ut å anse som kartlagt gjennom forarbeider og rettspraksis i dag. Vi synes derfor det blir spennende å følge videre utvikling på dette området i fremtiden.

4 Litteraturliste

4.1 Lover

Almindelig borgerlig Straffelov 22. mai 1902 nr. 10 (straffeloven).

Lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff (straffeloven).

4.2 Rapporter og offentlige dokumenter

Kripos, *seksuelle overgrep mot barn under 14 år* (Oslo 2016)

Medietilsynet, *Barn og medier 2016* (Fredrikstad 2016)

NOU 1991: 13 *Seksuelle overgrep mot barn - straff og erstatning*, Oslo: Justis- og beredskapsdepartementet

NOU 1997: 23, *Seksuallovbrudd, Straffelovkommisjonens delutredning VI*, Oslo: Justis- og beredskapsdepartementet.

Ot.prp. nr. 20 (1991-1992), *om endringer i straffeloven og skadeerstatningsloven mm. (seksuelle overgrep mot barn)* Oslo: Justis- og beredskapsdepartementet.

Ot.prp. nr. 28 (1999-2000) *Om lov om endringer i straffeloven mv.(seksuallovbrudd)*, Oslo: Justis- og beredskapsdepartementet.

Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) *Om lov om endringer i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28*, Oslo: Justis- og beredskapsdepartementet.

Riksadvokatens rundskriv nr. 1/2016. *Mål og prioriteringer for straffesaksbehandlingen i 2016 – politiet og statsadvokatene* (Oslo 2016)

4.3 Juridisk litteratur

Kjerschow, Peder, *straffeloven med kommentarer*, bind 2, s. 558 hentet fra Rt. 2011 s.1317

Matningsdal, Magnus, *Norsk spesiell strafferett* (Bergen 2010)

Matningsdal, Magnus, *Nytt i ny straffelov* (Oslo 2015)

Robberstad, Anne, *Bistandsadvokaten: ofrenes stilling i straffesaker*, 2. utgave (Oslo 2003)

Wegner, Rolf. B, *Strafferett spesiell del* (Drammen 2015)

4.4 Internettisider

Lovdata.no

Redd Barnas internettsider <https://www.reddbarna.no/vaart-arbeid/barn-i-norge/nettvett/barn-og-digitale-medier/nettovergrep> (Hentet februar 2017)

Rettsdata.no

Store norske leksikons internettsider, <https://snl.no/idealkonkurrens> (Hentet desember 2016)

4.5 Dommer

Høyesterett

Rt. 2003 s. 1382

Rt. 2009 s. 140

Rt. 2011 s. 1317

Rt. 2013 s. 699

Lagmannsrett

LF-2016-147383

LE-2016-99126

LA-2015-63380

LF-2016-147383

LE-2016-38512

Tingrett

TGJOV-2015-164934

TOVRO-2016-491